

In many cases, market relations are not capable of ensuring the transformation of the results of innovation activity into goods. Therefore, in the given conditions, effective state regulation of the commercialization of intellectual property objects becomes the first place.

Purpose. *The purpose of this work is to study the processes of commercialization of intellectual property and the possibility of adapting foreign experience to the realities of today's Ukraine.*

Methods. *Theoretical analysis and graphical method.*

Results. *In accordance with the main goal in the work the following issues are considered: various scientific approaches to the definition of the concept of "intellectual property" are investigated; considered the main ways of using intellectual property; highlighted and analyzed the main groups of problems of regulation of relations connected with the commercialization of the results of intellectual property; the experience of foreign countries regarding the commercialization of the results of intellectual property was considered, namely, the main problems of this process were identified, possible solutions were proposed and the main toolkit used in the settlement of these problems was identified; The mechanism for the development of solutions based on the problems described in the work will be based and presented in a schematic form.*

Originality. *The experience of commercialization of the results of intellectual activity abroad is generalized. The mechanism of solving the problems of commercialization of the results of intellectual activity is proposed.*

Conclusions. *Thus, we can conclude that any problem of commercialization of intellectual property objects can be solved by finding a compromise between the parties, taking into account the legislative framework operating in the country, the choice of fundamental criteria, the assessment of the effectiveness and risks of a number of proposed options. Every solution proposed for the next implementation must be documented in the enterprise and have a correlation with the main development strategy.*

Keywords: *intellectual property, innovation, commercialization, intellectual activity, intellectual product.*

Одержано редакцією: 27.11.2017
Прийнято до публікації: 11.12.2017

УДК 332.133.6

БІТЮК Інна Миколаївна,
старший викладач кафедри менеджменту та бізнес-адміністрування, Черкаський державний технологічний університет, м. Черкаси, Україна
inna.holomeniuk@gmail.com

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ БІЗНЕС-ІНКУБАТОРІВ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ

У статті виділено проблеми бізнес-інкубування в контексті формування та розвитку бізнес-простору регіонів України за характерними ознаками: кадрова, функціональна, фінансова, нормативно-правова та теоретико-методологічна та наведена їх характеристика. Досліджено стан та перспективи розвитку некомерційних бізнес-інкубаторів. Наведено вигоди для регіону від створення некомерційних бізнес-інкубаторів які відіграють важливу роль у становленні та вдосконаленні малого та середнього бізнесу. Досліджено питання законодавчої бази функціонування бізнес-інкубаторів та виявлено проблематику. Розглянуто концепцію бізнес-інкубування в Україні на засадах удосконалення регіональної політики підтримки малого та середнього бізнесу.

Ключові слова: *бізнес-інкубатор; регіональна політика; некомерційні бізнес-інкубатори; концепція бізнес-інкубування; проблеми бізнес-інкубування; регіональний бізнес-простір.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіка регіонів України схильна до значних змін, обумовлених процесами глобалізації, поглиблення міжнародного поділу праці, підвищенням відкритості економік, зростанням ролі інновацій та технологій,

людського капіталу та інформації, прагненням до інноваційного розвитку. Інкубація бізнесу є одним з інфраструктурних механізмів підтримки підприємництва, розрахованих на довгостроковий період. Бізнес-інкубатори допомагають створенню та розвитку підприємств малого та середнього бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема створення та функціонування бізнес-інкубаторів на сьогоднішній день є доволі актуальною та знайшла своє відображення у працях науковців. Різні аспекти бізнес-інкубування висвітлені у працях Б. В. Гречаника, Р. М. Бойсука, Л. М. Васильєвої, А. Б. Немченка, В. Ю. Філіпова та ін.

Мета та завдання дослідження. Метою статті є дослідження проблем функціонування бізнес-інкубаторів в рамках державної регіональної політики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Порівнюючи закордонний та вітчизняний досвід функціонування бізнес-інкубаторів, можна чітко відмітити великі диспропорції у кількості діючих бізнес-інкубаторів. В Україні даний показник є значно меншим ніж закордоном та становить близько 70, які нажалі являють собою переважно неприбуткові організації. Проте, лише близько 15 з них можна назвати ефективно діючими та прибутковими. До прикладу таких бізнес-інкубаторів можна віднести «Львівська політехніка», «Білоцерківський бізнес-інкубатор», «Івано-франківський бізнес-інкубатор», «Харківські технології» та інші.

В Україні перші бізнес-інкубатори були створені наприкінці 90-х років ХХ ст., основною метою діяльності яких було навчання суб'єктів підприємницької діяльності основам маркетингу, бізнес-планування, менеджменту, стратегічного управління тощо. У рамках Програми розвитку бізнес-інкубаторів в Україні першими були створені такі бізнес-інкубатори як «Харківські технології», бізнес-інкубатор «Херсонської промислової палати» та бізнес-інкубатор Об'єднаного профкому Чорнобильської АЕС у м. Славутич. При цьому Програма розвитку бізнес-інкубаторів в Україні була профінансована Агентством міжнародного розвитку США (USAID) [2].

розвиток концепції бізнес-інкубування в Україні на засадах удосконалення регіональної політики підтримки малого та середнього бізнесу можна відобразити у вигляді наступної схеми (рис. 1).

Рис. 1 Концепція бізнес-інкубування в Україні на засадах удосконалення регіональної політики підтримки малого та середнього бізнесу

Враховуючи тенденції розвитку бізнес-інкубаторів, можна відзначити, що в Україні відзначається інтерес до ідеї реалізації некомерційних бізнес-інкубаторів. Як показує практика, можливе вирішення ряду проблем з використанням таких некомерційних бізнес-інкубаторів. Наприклад, збільшення зайнятості населення та певних груп (біженців, колишніх військовослужбовців, молоді та інших) шляхом реалізації спеціальних програм; раціональне і ефективне використання муніципальних інвестиційних фондів для мікrokредитування і муніципальних площ під малий бізнес. У регіонах з допомогою бізнес-інкубаторів намагаються вирішувати задачі розміщення муніципального замовлення та проведення тендерів, а також цілеспрямованого розвитку малого бізнесу в пріоритетних для міста напрямках, прозорості фінансових потоків. Розглядається можлива роль бізнес-інкубатора як гаранта та поручителя за своїх клієнтів в лізингових і кредитних програмах. Велика увага приділяється можливостям використання інновацій для підвищення конкурентоспроможності продукції малих підприємств на українському ринку, а також проблемам навчання та консультування.

Проте, у цьому питанні відсутній системний підхід, немає таких ключових заходів та принципів складових:

- заходів регіональної політики;
- загальної стратегії;
- цільових проектів та планів.

Такий системний підхід дозволив би діючим бізнес-інкубаторам – як звичайним так і спеціалізованим – більш ефективно працювати з муніципальними органами за єдиними програмами підтримки підприємств.

Існуючих в Україні ситуацію з бізнес-інкубуванням частково можна представити, розглянувши на прикладі некомерційних бізнес-інкубаторів, що зосереджені на ІТ-проекти [6].

Так, наприклад, в 2016 році в м. Києві відкрився некомерційний бізнес-інкубатор ІТ-проектів «1991 OpenDataIncubator». Проект було реалізовано громадською організацією SocialBoost за підтримки Western NIS EnterpriseFund, компанії «Майкрософт Україна» та Уряду України. Метою створення проекту є трансформувати великі обсяги відкритих державних даних у ресурс для створення стартапів, що надають сервіси українським компаніям, громадянам та державним органам. Проект покликаний інформатизувати такі сектори економіки як енергетику, агробізнес, інфраструктурні проекти, державні послуги для громадян, налагодивши взаємодію ІТ-розробників, аналітичних центрів та громадських організацій з органами державної влади. Ставши учасником інкубатора, стартап отримує можливість працювати над своїм проектом в офісі А-класу в центрі Києва, прямий контакт з українськими державними структурами всіх рівнів, безкоштовно пройти двомісячну інкубаційну програму, скористатися технологічною підтримкою програми Microsoft Bizspark, отримати доступ до кращих інвесторів. Інкубатор «1991 OpenDataIncubator» включає в себе такі компоненти:

1. Галузеві рішення (для інфраструктури, агро, енергетики);
2. Електронні послуги (для населення);
3. Аналітичні системи (для міністерств і органів влади);
4. Smart-city рішення (для місцевих адміністрацій) [7].

До позитивних прикладів діючих ІТ бізнес-інкубаторів України можна віднести:

- Бізнес-інкубатор HarryFarm створений у 2012 році. До основних функцій даного бізнес-інкубатору є надання послуг бізнес-девелопменту для стартап-команд чи компаній. Другорядними функціями є супровід компаній та залучення інвестицій для реалізації проектів компаній;
- Бізнес-інкубатор GrowthUp створений у 2010 році. Даний бізнес-інкубатор орієнтований на технологічні стартапи. Основною ціллю діяльності бізнес-інкубатора є дання інформаційних послуг на початковому етапі запуску бізнесу;
- Бізнес-інкубатор WannaBiz створений у 2012 році. Основною метою діяльності є допомога перспективним та інноваційним проектам в сфері ІТ-технологій. До мотиву діяльності бізнес-інкубатора можна віднести формування стартап-екосистеми в Україні;

- Бізнес-інкубатор Polytesco створений в 2013 році. Метою діяльності бізнес-інкубатору є підтримка студентської підприємницької ініціативи в галузі ІТ [6].

Разом з тим, функціонування бізнес-інкубаторів в регіональному бізнес-просторі закордоном та зокрема в Україні супроводжуються низкою проблем:

- Недолік науково-методичного забезпечення бізнес-інкубування в Україні. До теперішнього часу не розроблені основоположні законодавчі та нормативні акти, що чітко визначають правовий статус бізнес-інкубатора, принципи його функціонування, взаємовідносини з власником приміщень, органами влади, підприємницьким співтовариством;
- Забезпечення нежитловими приміщеннями, що задовольняють необхідні вимоги, для розміщення бізнес-інкубаторів. Потрібно опрацювати питання законодавчого забезпечення надання бізнес-інкубаторами та бізнес-інкубаторів приміщень та майна на пільгових умовах з метою розвитку малих підприємств – клієнтів інкубатора;
- При відборі підприємців в бізнес-інкубатор діють досить жорсткі якісні умови відбору. При цьому бізнес-інкубатор не може дати сто відсоткової гарантії швидкого успіху підприємців у бізнесі, а лише є надійним способом організації бізнесу та підтримкою для підприємця;
- Реалізація принципу комплексності у вирішенні завдання збільшення числа малих підприємств. Здійснення комплексу законодавчих і організаційних заходів відносно створення єдиної системи безперервного циклу вирощування малих підприємств та їх подальшого розвитку від бізнес-інкубатора до технопарку, а потім територіального кластера, економічної зони тощо;
- Відсутність системи підготовки кадрів та недостатній рівень кваліфікації персоналу бізнес-інкубаторів. Фахівцями в області бізнес-інкубування, керівниками створюваних інкубаторів єдиногослосно відзначається відсутність системи підготовки кадрів для бізнес-інкубаторів, в першу чергу управлінського персоналу, а також фахівців в області низьких перспективних напрямків, що сприяють успішному виведенню підприємств на ринок.

Особливим питанням постає підготовка кадрів не тільки для самих інкубаторів, але і для малих та середніх інноваційних компаній, що знаходяться в ньому.

- Недостатність досвіду розвитку бізнес-інкубаторів та управління ними на муніципальному та регіональному Рівні. Ще одне завдання: на системній основі здійснювати підготовку кадрів для регіональних органів влади, місцевого самоврядування з метою поширення передового досвіду розвитку бізнес-інкубування;
- Створення бізнес-інкубаторів на базі ВНЗ, наукових інститутів, великих промислових підприємств;
- Вирішення перерахованих вище проблемних питань створює передумови для інтенсифікації створення мережі бізнес-інкубаторів, забезпечуючи спочатку комфортні умови для реалізації регіональних проектів у сфері бізнес-інкубування.

Однак крім цих питань останнім часом все більше озвучуються проблеми, що виникають при безпосередньому створенні інкубаторів бізнесу, що стосуються власне управління інкубатором, вимог і принципів відбору підприємств, асортименту надаваних послуг та ін.

Вже на етапі будівництва/реконструкції будівлі для розміщення інкубатора необхідно приймати рішення по кожному з них.

- Управління бізнес-інкубатором. Статус, Функції, обов'язки керуючої компанії;
- Відбір суб'єктів малого підприємництва: принципи, методологія;
- Проблема комплексності послуг. При оцінці ефективності роботи бізнес-інкубатора спостерігається пряма залежність від переліку надаваних їм послуг. У даному випадку сам асортимент послуг безпосередньо залежить від цільового призначення інкубатора, однак наріжним каменем має служити дотримання умови комплексності послуг. Крім традиційних послуг, що надаються, а саме консалтингових, юридичних, бухгалтерських, поштово-секретарського обслуговування та ін., обов'язковим має бути наявність навчальної складової;
- Страхування майна бізнес-інкубатора

Така проблематика ускладнює результативність дій влади та освітніх установ в форматах прийняття управлінських рішень, залучення новітніх механізмів та інструментів регіональної політики.

Вирішення перерахованих вище проблемних питань створює передумови для інтенсифікації створення мережі бізнес-інкубаторів, забезпечуючи спочатку комфортні умови для реалізації регіональних проектів у сфері бізнес-інкубування.

Однак крім цих питань останнім часом все більше озвучуються проблеми, що виникають при безпосередньому створенні інкубаторів бізнесу, що стосуються власне управління інкубатором, вимог і принципів відбору підприємств, асортименту надаваних послуг та ін.

Дослідивши український досвід бізнес-інкубування, виявлено проблеми, які ми систематизували та визначили наступним чином (таблиця 1).

Таблиця 1

Основні проблеми бізнес-інкубування в регіональному просторі України

<i>Характер проблеми</i>	<i>Зміст проблеми</i>
Теоретико-методологічна	Відсутність єдиного понятійно-категоріального апарату; Недосконалість існуючої організаційно-правової та методичної бази функціонування бізнес-інкубаторів в нових умовах;
Нормативно-правова	Правова невизначеність статусу бізнес-інкубатора; Невирішеність питання по статусу, функціям, правам та обов'язкам керуючої компанії і взаємовідносин з власником;
Фінансова	Необхідність фінансової підтримки держави для створення бізнес-інкубатора; Нерозвиненість довгострокового кредитування малого та середнього бізнесу; Не вигідні умови кредитування для суб'єктів малого та середнього бізнесу в сучасних економічних умовах України;
Функціональна	Відсутність чіткого механізму оновлення обладнання бізнес-інкубатора; Відсутність інфраструктурних механізмів підтримки підприємства, яке вже вийшло із бізнес-інкубатору;
Кадрова	Відсутність системи підготовки висококваліфікованих кадрів для роботи в бізнес-інкубаторі (адміністрація, консультанти, експерти); Кадрове забезпечення інкубованих малих підприємств і навчання підприємств; Підвищення кваліфікації державних службовців і співробітників організацій, що підтримують підприємництво.

*Складено за [1]

Проте, наведені вище проблеми бізнес-інкубування в регіональному просторі можна вирішити в рамках державної регіональної політики підтримки малого та середнього бізнесу. Адже, процеси бізнес-інкубування є базисом при розробці заходів щодо підтримки та розвитку малого та середнього бізнесу регіону.

Крім наведеної проблематики, слід звернути увагу на законодавче забезпечення бізнес-інкубаторів в Україні. Так, на жаль, в законодавстві України не має чіткого визначення поняття «бізнес-інкубатор». В Господарському кодексі України, враховуючи всі зміни та доповнення, взагалі не згадаються такої організації або навіть поняття «бізнес-інкубатор» [3].

Також на сьогоднішній день не прийнятий Закон України «Про Загальнодержавну програму розвитку малого і середнього підприємництва на 2014 – 2024 роки», де можна було б прописати роль бізнес-інкубаторів в розвитку малого та середнього бізнесу [5].

Розробка Типового положення про бізнес-інкубатор була б конкретним практичним кроком зі створення сприятливих умов для розвитку мережі бізнес-інкубаторів в Україні. Вдосконалення законодавчої бази щодо регулювання діяльності малого та середнього бізнесу це одна з умов успішного його розвитку.

Теоретико-методологічні проблеми бізнес-інкубування істотно заважають вирішенню організаційно-правових питань діяльності бізнес-інкубатора.

Формування та розвиток бізнес-інкубаторів в Україні на даному етапі можливе лише за фінансової підтримки держави. При розподілі коштів бюджету на розвиток і підтримку бізнесу потрібно враховувати не тільки прямі доходи від бізнес-інкубатору, але й інші кошти, що надходять від отриманих податків.

Нагальними є питання пріоритетних напрямів діяльності бізнес-інкубаторів та параметри відбору підприємств, що входять до бізнес-інкубатору. Хоча головним параметром при прийнятті підприємств є рівень інноваційності підприємства.

Потрібно враховувати потребу у високо кваліфікаційних кадрах, які зможуть виконувати покладені на них функції щодо надання допомоги підприємцям малого та середнього бізнесу. Завдання підбору висококваліфікаційних кадрів ускладнюється низькою заробітною платою державних службовців в порівнянні з комерційними структурами. Крім того потрібно вирішити питання з підбору кадрів по навчанню підприємців в бізнес-інкубаторі [4].

Також проблемою є подальша доля підприємства після його виходу їх з бізнес-інкубатора. Більшість зарубіжних інкубаторів функціонують у складі технопарків, промислових зон. В Україні число технопарків, що мають у складі бізнес-інкубатори, порівняно невелике. Необхідно створювати і розвивати спеціальні виробничо-технологічні зони на базі діючих підприємств.

Представлені вище проблемні питання є достатньо різними і за рівнем, на якому можливе їх успішне вирішення, і за значенням. Тим не менше, тільки комплексне вирішення їх, а також і безлічі інших, які безсумнівно будуть виникати в процесі створення кожного окремого інкубатора, зможуть гарантувати ефективність запровадження та функціонування в Україні цілої мережі нових інкубаторів бізнесу.

Для вирішення проблем бізнес-інкубування необхідно створити ефективну систему управління діяльністю бізнес-інкубатора, яка дозволить уникнути багатьох помилок при веденні бізнесу в період становлення підприємств в ринкових умовах господарювання з мінімальними втратами для бізнесу.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Таким чином, було розглянуто вітчизняний досвід бізнес-інкубування. Були виявлені особливості протікання цього процесу, відзначені існуючі проблеми, що перешкоджають стабільному і ефективному функціонуванню структури бізнес-інкубатора, які потребують вирішенню як на державному рівні, так і на рівні керівництва самих бізнес-інкубаторів.

Вивчення і використання міжнародного досвіду бізнес-інкубування з урахуванням особливостей економічного і політичного стану в Україні може зіграти важливу роль у становленні та вдосконаленні малого та середнього підприємництва, удосконаленні заходів та пріоритетів регіональної політики, формуванні і функціонуванні цивілізованої ринкової системи господарювання нашої держави.

Список використаних джерел:

1. Бітюк І.М. Регіональні бізнес-інкубатори як інструмент підтримки малого підприємництва України / І.М. Бітюк // Вісник Донецького університету економіки та права : зб. Наук. Праць / Ред. кол. : В. К. Мамутов, О. І. Амоша, А. Я. Берсуцький та Ред. ; гол. Ред. А. Я. Берсуцький. – Артемівськ : ДонУЕП, 2015. – № 2. – с. 189-195.
2. Голощапова О. Ринок інноваційних технологій в Україні : вивчення світового досвіду з метою його застосування у вітчизняних умовах / О. Голощапова // Економіст. – 2007. – № 2. – С. 32–35.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
4. Зикова Г. С. Особливості розвитку підприємницької діяльності регіону в сучасних умовах / Г. С. Зикова // Вісник Донбаської державної машинобудівної академії. – 2009. – № 2 (16). – С. 125–130.
5. Концепція Загальнодержавної програми розвитку малого і середнього підприємництва на 2014 – 2024 роки. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/641-2013-%D1%80>
6. Порівняльний аналіз функціонування найбільш затребуваних ІТ бізнес-інкубаторів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tempus.nung.edu.ua/uk>
7. 1991 Open Data Incubator [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://1991.vc/>

References:

1. Bityuk, I.M. (2015) Regional Business Incubators as a Tool for Small Business Enhancement in Ukraine *Visnyk Donets'koho universytetu ekonomiky ta prava : zb. Nauk. Prats'*, 2, 189-195 [in Ukrainian].
2. Goloshapova, O. (2007) The Market of Industrial Technologies in Ukraine: Study of the World Consciousness for the Purpose of Its Owning in the Domestic Intellectual Property. *Ekonomist*, 2, 32-35 [in Ukrainian].
3. Commercial Code of Ukraine of 16.01.2003 № 436-IV [Electronic resource]. – Access mode: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15> [in Ukrainian].
4. Zikova, G.S. (2009) Attribution of the Development of Business Activities in the Field of Modern Intellectual Property *Visnyk Donbas'koyi derzhavnoyi mashynobudivnoyi akademiyi*, 2 (16), 125-130 [in Ukrainian].
5. The Concept of the National Program for the Development of Small and Medium-Sized Entrepreneurship for 2014-2024 [Electronic resource]. – Access mode : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/641-2013-%D1%80> [in Ukrainian].
6. Comparative analysis of the most popular IT business incubators in Ukraine [Electronic resource]. – Access mode: <http://tempus.nung.edu.ua/uk> [in Ukrainian].
7. 1991 Open Data Incubator [Electronic resource]. – Access mode: <http://1991.vc/> [in English].

BITYUK Inna Mykolayivna,

Senior Lecturer at the Department of Management and Business Administration

Cherkasy State Technological University

Cherkasy, Ukraine

inna.holomeniuk@gmail.com

**PROBLEMS OF FUNCTIONING OF BUSINESS INCUBATORS:
TOPICAL QUESTIONS OF REGIONAL POLICY**

Abstract.

Introduction. *At the present stage of development, the economy of the regions of Ukraine is prone to significant changes due to the processes of globalization, the deepening of the international division of labor, increased openness of economies, the growth of the role of innovation and technology, human capital and information, aspiration for innovation development. Business incubation is one of the infrastructural mechanisms of entrepreneurship support, designed for the long-term period. Business incubators help create and grow small and medium-sized businesses.*

Purpose. *The purpose of the article is to study the problems of functioning of business incubators within the framework of the state regional policy.*

Methods - *theoretical analysis, generalization, graphic method.*

Results. *The article highlights the problems of business incubation in the context of formation and development of business space of regions of Ukraine on the basis of characteristic features: personnel, functional, financial, normative and theoretical and methodological and their characteristics. The state and prospects of development of noncommercial business incubators are investigated. The benefits for the region from creating non-profit business incubators that play an important role in the development and improvement of small and medium-sized businesses are presented. The issue of the legislative framework for the functioning of business incubators was investigated and the problems were identified. The concept of business incubation in Ukraine is considered on the principles of improving the regional policy of supporting small and medium business.*

Originality. *The concept of business incubation in Ukraine is proposed on the basis of improvement of the regional policy of supporting small and medium business. The main issues of business incubation in the regional space of Ukraine are revealed.*

Conclusion. *Thus, the domestic experience of business incubation was considered. The peculiarities of the process of this process were revealed, the existing problems that impede the stable and efficient functioning of the business incubator structure, which need to be solved both at the state level and at the level of management of the business incubators, are noted.*

Studying and using the international experience of business incubation taking into account the peculiarities of the economic and political situation in Ukraine can play an important role in the establishment and improvement of small and medium-sized enterprises, improvement of measures and priorities of regional policy, the formation and functioning of a civilized market economy system of our state.

Keywords: *business incubator; regional policy; non-profit business incubators; concept of business incubation; problems of business incubation; regional business space.*

Одержано редакцією: 28.11.2017
Прийнято до публікації: 12.12.2017